

Rolnummer 6120
Arrest nr. 18/2016 van 3 februari 2016

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende artikel 318, §§ 1 en 2, van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de Franstalige Rechtbank van eerste aanleg te Brussel.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters J. Spreutels en E. De Groot, en de rechters L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, F. Daoût, T. Giet en R. Leysen, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter J. Spreutels,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging*

Bij vonnis van 27 november 2014 in zake Delphine Boël tegen Jacques Boël en Z.M. Koning Albert II, in aanwezigheid van Sybille de Selys Longchamps, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 17 december 2014, heeft de Franstalige Rechtbank van eerste aanleg te Brussel de volgende prejudiciële vragen gesteld :

1. « Schendt artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek artikel 22 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre het een vaste termijn bepaalt die een kind ouder dan 22 jaar verbiedt om het vaderschap van de echtgenoot van zijn moeder meer dan een jaar na de ontdekking dat die niet zijn vader is, te betwisten, terwijl dat kind reeds vele jaren meerderjarig is, over een vorderingsrecht heeft beschikt om het wettelijk vaderschap te betwisten en een bezit van staat met de echtgenoot van zijn moeder heeft laten vormen ondanks zijn overtuiging dat dat bezit van staat niet overeenstemde met de biologische werkelijkheid ? »;

2. « Schendt artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek artikel 22 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre het een aan het bezit van staat te wijten absolute grond van niet-ontvankelijkheid invoert voor de vordering tot betwisting van het vaderschap die is ingesteld door het ruim meerderjarige kind dat verschillende jaren na de ontdekking van het feit dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is, in rechte treedt, ontdekking die heeft plaatsgevonden vóór de inwerkingtreding van de wet van 1 juli 2006 die bij de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) is gewijzigd ? ».

Memories en memories van antwoord zijn ingediend door :

- Delphine Boël, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. A. De Jonge, advocaat bij de balie te Brussel, Mr. Y.-H. Leleu, advocaat bij de balie te Luik, en Mr. M. Uyttendaele, advocaat bij de balie te Brussel;

- Jacques Boël, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. P. Grégoire en Mr. T. Baum, advocaten bij de balie te Brussel;

- Koning Albert II, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. A. Berenboom en Mr. G. Hiernaux, advocaten bij de balie te Brussel;

- de Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. S. Depré en Mr. E. de Lophem, advocaten bij de balie te Brussel.

Bij beschikking van 16 september 2015 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en E. De Groot te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 14 oktober 2015 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Ingevolge de verzoeken van de partijen om te worden gehoord, heeft het Hof bij beschikking van 14 oktober 2015 de dag van de terechtzitting bepaald op 10 november 2015.

Op de openbare terechtzitting van 10 november 2015 :

- zijn verschenen :

. Mr. A. De Jonge, Mr. Y.-H. Leleu en Mr. M. Uyttendaele, alsook Mr. J. Sautois en Mr. A. Ewbank, advocaten bij de balie te Brussel, voor Delphine Boël;

. Mr. P. Grégoire, voor Jacques Boël;

. Mr. A. Berenboom, Mr. G. Hiernaux en Mr. R. Fonteyn, advocaat bij de balie te Brussel, voor Koning Albert II;

. Mr. E. de Lophem, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en E. De Groot verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

Bij op 29 juli 2013 betekende dagvaarding stelt Delphine Boël voor de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel tegen Jacques Boël een vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap en tegen Koning Albert II een vordering tot onderzoek naar het vaderschap in.

De verwijzende rechter is van oordeel dat er tussen Delphine Boël en Jacques Boël een voortdurend en ondubbelzinnig bezit van staat bestaat en dat dat bezit van staat, krachtens de in het geding zijnde bepaling, een grond van niet-ontvankelijkheid voor de vordering tot betwisting van het vaderschap vormt. De verwijzende rechter refereert echter aan het arrest nr. 147/2013 van het Hof krachtens hetwelk het invoeren van het bezit van staat als een absolute grond van niet-ontvankelijkheid onbestaanbaar is met artikel 22 van de Grondwet. De verwijzende rechter is evenwel van oordeel dat de vordering, in de zaak die aanleiding heeft gegeven tot het arrest nr. 147/2013, werd ingesteld door meerderjarige kinderen, maar in het jaar van de ontdekking van het niet-biologische karakter van hun afstamming van vaderszijde. De verwijzende rechter beklemtoont dat de vordering van Delphine Boël te dezen bijna 28 jaar na de ontdekking van de waarheid over haar biologische afstamming wordt ingesteld, zodat het bezit van staat gedurende die jaren voortdurend en met kennis van zaken van de betrokken partijen is blijven bestaan.

Delphine Boël is van mening dat haar vordering ontvankelijk is *ratione temporis* om reden dat haar aanvullende en samenvattende conclusies werden neergelegd in het jaar van het verrichten van het minnelijk genetisch deskundigenonderzoek, op 28 oktober 2013.

De verwijzende rechter merkt evenwel op dat de eisende partij erkent dat zij reeds sedert 1985, toen zij 17 jaar was, door haar moeder op de hoogte is gebracht van het feit dat Jacques Boël niet haar biologische vader was en dat de gedinginleidende dagvaarding op 29 juli 2013, vóór het verrichten van het minnelijk genetisch deskundigenonderzoek, werd betekend.

De verwijzende rechter is dus van oordeel dat de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap door Delphine Boël niet is ingesteld binnen de bij artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek vastgestelde termijn van één jaar, vanaf de ontdekking van het feit dat de echtgenoot van haar moeder niet haar vader is. Hij merkt op dat het Hof, in zijn arrest nr. 96/2011, weliswaar heeft geoordeeld dat het opleggen van een dergelijke beroepstermijn aan het kind onbestaanbaar was met het gelijkheidsbeginsel, in samenhang gelezen met het recht op eerbiediging van het privéleven, maar beklemtoont dat dat arrest is geweest in een zaak waarin er geen bezit van staat tussen het kind en de wettige vader bestond. Hij beklemtoont daarenboven dat de door Koning Albert II aangevoerde arresten nrs. 46/2013, 139/2013, 16/2014 en 46/2014, waarin die termijn van één jaar geldig is verklaard, betrekking hadden op situaties waarin de vordering tot betwisting van het vaderschap niet door het kind was ingesteld.

Bovendien beklemtoont de verwijzende rechter dat het Hof in zijn arrest nr. 147/2013 voor recht heeft gezegd dat artikel 318, § 2, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt indien het in die zin wordt geïnterpreteerd dat het een kind dat is geboren vóór de inwerkingtreding van de wet van 1 juli 2006, gewijzigd bij de wet van 27 december 2006, en wiens recht op de betwisting van het vaderschap is verjaard op het ogenblik van de inwerkingtreding van die wetten, toestaat een dergelijke vordering in te stellen wanneer het na de inwerkingtreding van die wetten de waarheid over zijn biologische afstamming ontdekt. De verwijzende rechter brengt evenwel in herinnering dat Delphine Boël de waarheid over haar biologische afstamming bijna twee jaar vóór de inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987, waarbij aan het kind het recht werd toegewezen om zijn afstamming van vaderszijde gedurende vier jaar vanaf zijn achttien jaar te betwisten, heeft vernomen, zodat de eiseres over een termijn van meer dan twee jaar heeft beschikt om in rechte te treden. Aangezien die partij vóór de inwerkingtreding van de wet van 31 maart 1987, van de wet van 1 juli 2006 en van de wet van 27 december 2006 op de hoogte is gebracht van de waarheid over haar biologische afstamming, lijkt de lering van het arrest nr. 147/2013 te dezen niet te kunnen worden overgenomen. De verwijzende rechter beklemtoont eveneens dat Delphine Boël de mogelijkheid heeft gehad het vaderschap te betwisten onder de gelding van de wet van 31 maart 1987, maar dat zij zulks niet heeft gedaan, waardoor zij het bezit van staat aldus heeft laten voortbestaan.

Bijgevolg acht de verwijzende rechter het noodzakelijk de twee voormelde prejudiciële vragen te stellen.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. Delphine Boël doet vooraf gelden dat de verwijzende rechter buitensporig veel overwegingen toevoegt in de twee prejudiciële vragen die hij aan het Hof stelt. Zij betwist het bestaan van een bezit van staat tussen haar en haar wettige vader en, *a fortiori*, dat zij het heeft laten vormen. Zij merkt eveneens op dat rekening moet worden gehouden met het belang van het kind, ongeacht zijn leeftijd.

Zij is eveneens van mening dat de twee prejudiciële vragen, in de huidige formulering ervan, voorbijgaan aan de draagwijdte zelf van de in het geding zijnde bepaling, die enkel een onderzoek van de kwestie van de verjaring inhoudt indien er geen bezit van staat bestaat, zodat het bezit van staat niet tegelijk een grond van niet-ontvankelijkheid kan zijn en kan verantwoorden of toestaan dat een verjaringstermijn ingaat wegens het bestaan zelf ervan. Zij merkt daarenboven op dat de verjaring geen bezit van staat kan doen ontstaan.

A.1.2. Met betrekking tot de eerste prejudiciële vraag, betreffende de vaste termijn, brengt Delphine Boël in herinnering dat zij voor de verwijzende rechter vergeefs de stelling heeft verdedigd volgens welke de datum van het verrichten van de genetische analyse die het mogelijk maakte te bepalen dat Jacques Boël niet haar vader was, het aanvangspunt van de bij de in het geding zijnde bepaling vastgestelde vaste termijn van één jaar vormde en is zij van mening dat die stelling steun vindt in overweging B.10.3 van het arrest nr. 46/2013 van het Hof.

Wat de grond van de prejudiciële vraag betreft, heeft het Hof zich reeds ter zake uitgesproken bij zijn arrest nr. 96/2011 dat, zoals te dezen, betrekking had op een vermoeden van vaderschap dat noch met de biologische waarheid, noch met de socioaffectieve waarheid overeenstemde. Delphine Boël is van mening dat het de verwijzende rechter zelf is die, door ten onrechte aan te nemen dat er tussen haar en haar wettige vader een

ondubbelzinnig bezit van staat bestaat, de factor van onderscheid met het arrest nr. 96/2011 in het leven heeft geroepen, onder het mom van een feitelijke beoordeling.

Het vaststellen van een verjaringstermijn voor het instellen van een vordering tot onderzoek naar het vaderschap kan worden verantwoord door de zorg om de rechtszekerheid en het definitieve karakter van de familiale relaties te waarborgen. Het Hof heeft evenwel geoordeeld dat de wetgever, door te bepalen dat een kind het vermoeden van vaderschap dat is vastgesteld ten aanzien van de echtgenoot van zijn moeder, niet meer kan betwisten na de leeftijd van 22 jaar of na het jaar te rekenen vanaf de ontdekking van het feit dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is, terwijl dat vermoeden met geen enkele biologische of socioaffectieve werkelijkheid overeenstemt, op discriminerende wijze afbreuk heeft gedaan aan het recht op eerbiediging van het privéleven van het kind. Wanneer de afstammingsband louter abstract is en enkel werd onderhouden door een spel van juridische concepten, zoals te dezen, kan die niet worden gehandhaafd wegens de loutere vereiste van stabiele familiale banden. Delphine Boël verwijst eveneens naar het arrest nr. 54/2011 van het Hof waarin het de verjaring heeft geweerd om proceduremisbruik door een moeder die het kind bewust door een « stroman » had laten erkennen, te bestraffen.

Het Hof heeft vanaf 2013 aanvaard dat de wetgever verjaringstermijnen kan vaststellen zonder het recht op eerbiediging van het privéleven te schenden, maar al die zaken hadden betrekking op vorderingen ingesteld door de moeder (arrest nr. 46/2014), door de wettige vader (arrest nr. 46/2013), door de biologische vader (arrest nr. 145/2014) of door de erkenner (arrest nr. 139/2014), en niet op een vordering ingesteld door het kind dat het vaderschap van de echtgenoot van zijn moeder betwist, zodat Delphine Boël van mening is dat de lering van het arrest nr. 96/2011 actueel blijft.

Een dergelijke rechtspraak moet ondanks een vermeend bezit van staat worden gehandhaafd omdat het hoger belang van het kind niet kan worden ontkracht door dat feitelijk element, dat erg lang aan de vordering kan voorafgaan, dat thans zonder inhoud en vooral, zoals te dezen, betwistbaar is. Het bezit van staat heeft te dezen in elk geval opgehouden te bestaan, zodat de sociale werkelijkheid zeker niet meer met de juridische werkelijkheid overeenstemt en zodat het bezit van staat een gezinskern die niet meer bestaat, dus kan stabiliseren. In tegenstelling tot hetgeen de verwijzende rechter laat uitschijnen, heeft zij dan ook geen bezit van staat tussen haar en haar wettige vader laten vormen.

Delphine Boël is bovendien van mening dat geen van de bestanddelen van het bezit van staat een specifieke beoordeling van de belangen van het kind bevat en merkt daarenboven op dat de socioaffectieve werkelijkheid waarvan in het arrest nr. 96/2011 sprake is, niet kan worden teruggebracht tot het bezit van staat, indien het in die zin wordt geïnterpreteerd dat het mogelijk niet actueel is. In dat verband merkt zij met name op dat het Hof, in zijn arrest nr. 96/2011, zijn beschikkend gedeelte motiveert met concepten die geen verband houden met het bezit van staat *sensu stricto*, zodat het onjuist zou zijn te beweren dat het Hof, in dat arrest, zijn vaststelling van ongrondwettigheid heeft beperkt tot enkel die gevallen waarin er geen bezit van staat bestond. Zij is van mening dat het Hof die lezing impliciet heeft bevestigd in zijn arrest nr. 139/2014 en dat de arresten nrs. 20/2011, 122/2011, 127/2014 en 29/2013 die interpretatie niet ontkrachten.

Delphine Boël beklemtoont eveneens dat het bezit van staat niet samenvalt met de sociale werkelijkheid, in de zin van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, aangezien dat laatste begrip ruimer is en door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wordt beoordeeld op de dag van de vorderingen en rekening houdend met alle omstandigheden van de zaak. Die partij verwijst in dat verband naar de arresten *Kroon t. Nederland* van 27 oktober 1994, *Marinis t. Griekenland* van 9 oktober 2014, *Shofman t. Rusland* van 24 november 2005, *Kautzor t. Duitsland* van 22 maart 2012 en *Ahrens t. Duitsland* van dezelfde datum. Zij merkt ook op dat het meerderjarige kind, in het arrest *Mizzi t. Malta* van 12 januari 2006, geen affectieve band met zijn wettige vader had gehad zodat het Europees Hof heeft geoordeeld dat aan het kind niet zijn recht kon worden ontzegd om zijn afstamming van vaderszijde te betwisten, ook al voerde de verwerende regering het bestaan van een kortstondig bezit van staat aan.

Bovendien merkt diezelfde partij op dat alle betrokken partijen het eens zijn, met uitzondering van Koning Albert II die volgens haar juridisch gezien niets te maken heeft met de vordering tot betwisting van het vaderschap die tegen Jacques Boël is gericht.

Delphine Boël merkt eveneens op dat zij en haar moeder gedurende een lange periode beslisten om erg discreet te blijven over haar afstamming teneinde de persoon van Koning Albert II te beschermen, zodat haar geen gebrek aan spoed zou kunnen worden verweten. Bovendien merkt zij op dat het delicaat is om tegen een kroonprins in rechte te treden en dat het wegens Zijn immuniteit niet mogelijk was om tegen de Koning een

vordering tot onderzoek naar het vaderschap in te stellen. Die partij is dan ook van mening dat het niet in haar hoger belang zou zijn geweest ertoe verplicht te worden het vaderschap van Jacques Boël binnen de erg korte wettelijke termijnen te betwisten zonder een vordering tot onderzoek naar het vaderschap te kunnen instellen, zolang Koning Albert II Zijn grondwettelijke immuniteit genoot.

A.1.3. Met betrekking tot de tweede prejudiciële vraag, betreffende het bezit van staat, merkt diezelfde partij op dat de rechtspraak van het Hof (arresten nrs. 20/2011, 122/2011, 29/2013, 96/2013, 105/2013, 147/2013, 127/2013 en 139/2014) ter zake vast is en op de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is gebaseerd. Zij is van mening dat het verheffen van het bezit van staat tot een absolute grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vaderschap volgens het Hof het recht op privéleven van het kind schendt door de socioaffectieve werkelijkheid steeds op de biologische werkelijkheid te laten prevaleren. Die partij wijst bovendien op de parlementaire initiatieven die ertoe strekken de verwijzing naar het bezit van staat uit de in het geding zijnde bepaling te doen verdwijnen ten voordele van een verwijzing naar het belang van het kind.

Die partij is van mening dat moeilijk valt in te zien hoe het Hof dat in zijn arrest nr. 20/2011 heeft geoordeeld dat de echtgenoot van de moeder, die het socioaffectieve vaderschap van het kind te goeder trouw heeft opgenomen, niet op absolute wijze kon worden verhinderd zijn vaderschap te betwisten terwijl zijn handelen te goeder trouw het mogelijk heeft gemaakt het bezit van staat te vormen, zich anders kan uitspreken in verband met het kind dat binnen het huwelijk is geboren en dat, te goeder trouw, hetzij onbewust, hetzij bewust, tegen zijn zin of tegen zijn belang in, bijdraagt tot de totstandkoming van de feiten die vervolgens worden geacht de criteria van een bezit van staat uit te maken. Zij merkt ook met name op dat het Hof in zijn arrest nr. 122/2011 heeft geoordeeld dat een bepaling die eraan in de weg staat dat een kind van bijna 70 jaar oud van wie de afstamming van vaderszijde wordt bevestigd door een bezit van staat, aan de rechter vraagt om zijn afstamming vast te stellen ten aanzien van de man die als zijn biologische vader wordt voorgesteld, een onevenredige aantasting van het recht op eerbiediging van het privéleven vormde.

Diezelfde partij voert ook aan dat het absolute karakter van de grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap in verband met het bezit van staat te dezen des te meer zou worden bevestigd daar dat bezit van staat maar een schijn van verwantschap zou kunnen zijn, dat niet actueel is en tegen het kind kan worden ingeroepen om reden dat het zou hebben toegestaan dat het gedurende tal van jaren onder dezelfde vorm, zonder daadwerkelijke familiale band, bleef voortbestaan.

Delphine Boël beklemtoont ook dat de kwestie van de verjaring van de vordering tot betwisting van het vaderschap niet relevant is bij het onderzoek van de tweede prejudiciële vraag en dat de verjaring van die vordering in elk geval niet van dien aard is dat zij de omstandigheden van de onderhavige zaak onderscheidt van die welke aanleiding hebben gegeven tot de vaste rechtspraak van het Hof.

A.2.1. Jacques Boël is van mening dat de eerste prejudiciële vraag bevestigend moet worden beantwoord. Hij is van mening dat de afweging van de aanwezige belangen ertoe moet leiden dat de biologische en sociale werkelijkheid prevaleert op een wettelijk vermoeden dat ingaat tegen de wetenschappelijk aangetoonde feiten en tegen de wil van de betrokken personen en dat nooit met enige socioaffectieve werkelijkheid heeft overeengestemd. Die partij is van mening dat het recht van het zelfs volwassen geworden kind om zich in te passen in een juridische afstamming die met de biologische werkelijkheid in overeenstemming is, zwaar moet doorwegen bij de belangenafweging en dat zulks *a fortiori* moet gelden wanneer, zoals te dezen, de wil van de eisende en verwerende partijen gelijkgericht is en het wettelijk vermoeden noch de wettige vader, noch de moeder, noch het kind ten goede komt.

Jacques Boël is van mening dat het zou kunnen dat het volwassen geworden kind, door de in de in het geding zijnde bepaling bedoelde verjaringstermijn, niet meer over de mogelijkheid beschikt om zich tot een rechter te wenden die rekening kan houden met de vaststaande feiten en met het belang van alle betrokken partijen, zonder dat een en ander kan worden verantwoord door de rust der families, aangezien de familiale banden te dezen onbestaande zijn.

Die partij merkt op dat de rust der families of de rechtszekerheid van de familiale banden niet voorkomen bij de in artikel 8.2 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens bedoelde legitieme doelstellingen en een dergelijke inmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven niet kunnen verantwoorden. Zij is van mening dat de in het geding zijnde bepaling in elk geval geen adequate maatregel vormt die evenredig is met de verwezenlijking van dat doel.

Jacques Boël betwist ook dat aan Delphine Boël kan worden verweten dat zij haar vordering niet vroeger heeft ingesteld aangezien elke burgerlijke rechtsvordering tegen de persoon van Koning Albert II tot 21 juli 2013 juridisch onmogelijk was. Hij leidt daaruit af dat, rekening houdend met de band tussen de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap van Delphine Boël en haar vordering tot onderzoek naar het vaderschap, haar recht om het vaderschap te betwisten was verjaard terwijl het nooit kon worden uitgeoefend.

Diezelfde partij merkt eveneens op dat de in het geding zijnde bepaling, in de interpretatie die de verwijzende rechter eraan geeft, een discriminerende schending van het recht op toegang tot een rechter zou inhouden. Hij is immers van mening dat dat recht niet kan worden gedwarsboomd door de overdreven strikte of formalistische interpretatie van een procedureregule die aan een persoon zijn recht op toegang tot een rechtbank zou ontzeggen om de bekrachtiging van een van zijn burgerlijke rechten op te eisen.

A.2.2. Jacques Boël is van mening dat de tweede prejudiciële vraag bevestigend moet worden beantwoord door te steunen op de arresten nrs. 20/2011 en 29/2013 van het Hof, die aansluiten bij de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, en krachtens welke het mogelijk moet zijn een afstammingsband te betwisten die niet met enige biologische of sociologische werkelijkheid overeenstemt voor zover geen enkel legitiem belang eraan in de weg staat.

A.3.1. Koning Albert II merkt vooraf op dat de wetgever, volgens de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, niet enkel tussen de tegenstrijdige belangen van het individu en van de samenleving in haar geheel, maar ook tussen de tegenstrijdige belangen van de betrokken personen een billijk evenwicht moet bereiken en dat de *in concreto* doorgevoerde belangenafweging in beginsel ertoe moet leiden dat de biologische en sociale werkelijkheid prevaleert op een wettelijk vermoeden indien dat frontaal ingaat tegen de vaststaande feiten en de wensen van de betrokken personen. Die partij merkt ook op dat het hoger belang van het kind met name van zijn leeftijd afhangt en dat, in de zin van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, onder het belang van het kind het belang van de minderjarige wordt begrepen, zodat artikel 22bis van de Grondwet in de prejudiciële vragen terecht niet is beoogd. Bovendien is zij van mening dat het belang van het kind primordiaal is maar geen absolute waarde heeft en dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens een ruime appreciatiemarge toekent aan de nationale wetgever wanneer er geen Europese consensus bestaat.

Die partij beklemtoont eveneens dat het aan de feitenrechter staat te oordelen over de feiten van de zaak en over de wijze waarop de wetgeving erin wordt toegepast en dat de partijen de inhoud van de prejudiciële vragen niet kunnen wijzigen of laten wijzigen. Zij leidt daaruit af dat de uiteenzettingen die door Delphine Boël en Jacques Boël aan het betwisten van het bestaan van een bezit van staat zijn gewijd, irrelevant zijn. Daarenboven is zij van mening dat het misleidend zou zijn om de prejudiciële vragen enkel vanuit de invalshoek van de vordering tot betwisting van het vaderschap te beschouwen en daarbij te vergeten dat, wanneer die vordering, zoals te dezen, is gekoppeld aan een vordering tot onderzoek naar het vaderschap, de aanwezige belangen niet terug te voeren zijn tot die van het kind en van zijn wettige vader, zodat noch de wens van enkel die personen, noch de aangevoerde biologische waarheid, volgens de bedoeling van de wetgever, noodzakelijkerwijs voorrang moeten hebben op de rechtszekerheid, de rust der families en de instandhouding van de socioaffectieve beleving en van de maatschappelijke orde.

Zij merkt ook op dat Jacques Boël voor het Hof een nieuw feit opwerpt door te beweren dat Delphine Boël, tot de troonsafstand van Koning Albert II, niet echt de gelegenheid zou hebben gehad om in rechte te treden. Die partij beklemtoont dat dat argument, dat nooit voor de feitenrechter is opgeworpen, onjuist is aangezien de onschendbaarheid van de Koning Delphine Boël geenszins verhinderde om tegen Jacques Boël in rechte te treden ter betwisting van het vaderschap, aangezien Delphine Boël vóór de troonsafstand van Koning Albert II een dubbele vordering tot betwisting van en tot onderzoek naar het vaderschap heeft ingesteld, aangezien de koninklijke onschendbaarheid niet belette om het voortdurende karakter van het bezit van staat te onderbreken en, ten slotte, aangezien Delphine Boël over de mogelijkheid heeft beschikt om vóór de troonsbestijging van Koning Albert II in rechte te treden op grond van artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek, zoals het toen van kracht was.

A.3.2. Met betrekking tot de eerste prejudiciële vraag merkt Koning Albert II op dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het invoeren van termijnen in het afstammingsrecht heeft aanvaard en dat enkel de aard van een dergelijke termijn in strijd met artikel 8 van het Verdrag kan worden geacht. Die partij beklemtoont eveneens dat, enerzijds, de rust der families en de rechtszekerheid van de familiale banden en, anderzijds, het belang van het kind legitieme doelstellingen vormen waarmee de wetgever rekening kan houden om te verhinderen dat de vordering tot betwisting van het vaderschap zonder beperking in de tijd kan worden ingesteld.

Zij voert aan dat het vanuit die invalshoek relevant is, zoals blijkt uit de rechtspraak van het Hof, om de biologische werkelijkheid niet *a priori* op de juridische werkelijkheid te laten prevaleren.

Die partij merkt eveneens op dat de termijnen om het vaderschap te betwisten in zekere zin werden uitgebreid bij de wet van 1 juli 2006, aangezien die wet het ingaan van de termijn om de vordering in te stellen heeft uitgesteld ten aanzien van bepaalde houders ervan.

Zij doet ook gelden dat het Hof wordt verzocht zich uit te spreken in de precieze omstandigheden van de zaak, namelijk die van een persoon die reeds verschillende jaren meerderjarig is, die over een recht heeft beschikt om het vaderschap te betwisten en die een bezit van staat met de echtgenoot van haar moeder heeft laten vormen ondanks haar overtuiging dat zij niet zijn biologische dochter is. Zij beklemtoont in dat verband dat, hoewel het onevenredig is om een persoon nooit toe te staan zijn afstamming van vaderszijde te betwisten, die mogelijkheid daarentegen niet onbeperkt mag blijven. Zij merkt ook op dat het onderhavige geval zich fundamenteel onderscheidt van het geval dat aanleiding heeft gegeven tot het arrest nr. 96/2011 aangezien er een bezit van staat bestaat.

Diezelfde partij merkt op dat de betwiste maatregel, in de gegeven omstandigheden, een billijk evenwicht tot stand brengt tussen de tegenstrijdige belangen van de betrokken personen, het belang van de samenleving in haar geheel en de rechtszekerheid.

A.3.3. Met betrekking tot de tweede prejudiciële vraag doet Koning Albert II gelden dat de arresten nrs. 105/2013 en 147/2013 van het Hof te dezen niet kunnen worden overgenomen aangezien het kind hier een bezit van staat met de echtgenoot van haar moeder heeft laten vormen, ondanks haar overtuiging dat die laatste niet haar biologische vader was. Die partij is van mening dat het bezit van staat dat zich heeft gevormd, enkel door de eigen inertie van het kind een absoluut beletsel voor het instellen van een vordering tot betwisting van het vaderschap door dat kind heeft doen ontstaan.

Die partij merkt eveneens op dat het bezit van staat niet alleen het maatschappelijk belang, de rust der families en de rechtszekerheid dient, maar in een zeer groot aantal gevallen ook het belang van het kind zelf.

A.4.1. De Ministerraad merkt vooraf op dat de rechtspraak van het Hof ter zake steunt op de concrete gegevens van de zaken die aan het Hof zijn voorgelegd en dat in die rechtspraak een onderscheid is gemaakt tussen de grenzen die door de wetgever aan de vordering tot betwisting van het vaderschap zijn gesteld, naargelang zij absoluut (en om die reden verboden) of enkel relatief zijn.

De Ministerraad beklemtoont eveneens dat de vordering van Delphine Boël, volgens het verwijzingsvonnis, te laat komt en dat er tussen haar en Jacques Boël een socioaffectieve band bestaat die van dien aard is of een dergelijke intensiteit heeft dat hij een bezit van staat uitmaakt. De Ministerraad doet gelden dat het verwijzingsvonnis gezag van gewijsde heeft en dat bijgevolg noch het Grondwettelijk Hof, noch de verwijzende rechter die elementen opnieuw ter discussie zouden kunnen stellen. Die partij beklemtoont eveneens dat het niet aan het Hof staat zich in de plaats van de verwijzende rechter te stellen om de feiten van de zaak te beoordelen of om ze juridisch te kwalificeren en, ten slotte, dat Delphine Boël en Jacques Boël de aan het Hof gestelde prejudiciële vragen niet kunnen herformuleren.

In verband met het argument dat uit de onschendbaarheid van Koning Albert II is afgeleid, is de Ministerraad van mening dat dat element het gezag van gewijsde van het verwijzingsvonnis geenszins ontkracht, dat Delphine Boël de troonsafstand van Koning Albert II trouwens niet heeft afgewacht om een eerste rechtsvordering in te stellen en, ten slotte, dat die kwestie vreemd is aan de in het geding zijnde bepaling aangezien zij haar oorsprong vindt in artikel 88 van de Grondwet, een bepaling die het Hof niet vermag te toetsen.

A.4.2. Met betrekking tot de eerste prejudiciële vraag merkt de Ministerraad op dat de termijn om een vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot van de moeder in te stellen varieert naar gelang van de houder van de vorderingsgerechtigde. Hij beklemtoont eveneens dat het bezit van staat, in tegenstelling tot het arrest nr. 96/2011, te dezen vaststaat en dat er bijgevolg een socioaffectieve werkelijkheid bestaat waarvan de bescherming legitiem is.

De Ministerraad voert daarenboven aan dat Delphine Boël, zoals de verwijzende rechter zelf heeft opgemerkt, de gelegenheid heeft gehad om het vaderschap te betwisten, zodat het beletsel met betrekking tot de vaste termijn maar relatief is. Hij besluit daaruit dat de inmenging redelijk verantwoord is.

A.4.3. Met betrekking tot de tweede prejudiciële vraag is de Ministerraad in hoofdorde van mening dat het voorgestelde antwoord op de eerste vraag inhoudt dat er geen aanleiding meer bestaat om zich uit te spreken over de tweede vraag, die niet nuttig is voor de oplossing van het geschil voor de verwijzende rechter.

In ondergeschikte orde merkt de Ministerraad op dat het doel van de wetgever legitiem is omdat het met name de bedoeling is de rust der families en het definitieve karakter van de familiebanden te waarborgen.

Daarenboven is die partij van mening dat, hoewel in de rechtspraak van het Hof het bestaan van een bezit van staat als een absoluut - en dus ongrondwettig - beletsel voor de vordering tot betwisting van het vaderschap lijkt te worden beschouwd, minstens twee redenen zouden kunnen leiden tot het nuanceren en zelfs herzien van die vaststelling.

Enerzijds doet de Ministerraad gelden dat de wetgever, doordat hij het bezit van staat als een grond van niet-ontvankelijkheid invoert, hij op de biologische werkelijkheid enkel de « ultieme » vorm van socioaffectieve werkelijkheid laat prevaleren waarvan de kenmerken van dien aard zijn dat het billijk is dat daaraan rechtsgevolgen worden verleend. Hij leidt daaruit af dat dat beletsel enkel in zeer bijzondere omstandigheden bestaat, na een concreet juridictioneel onderzoek, in het kader waarvan rekening wordt gehouden met het bestaan van een alternatieve biologische werkelijkheid. Anderzijds merkt de Ministerraad op dat het bezit van staat met name wordt gekenmerkt door de duur van de socioaffectieve werkelijkheid die de grondslag ervan vormt. Hij leidt daaruit af dat het bezit van staat te dezen enkel een absoluut beletsel vormt omdat het door het stiltzitten van Delphine Boël kon worden bestendigd.

De Ministerraad voert eveneens aan dat het onderzoek naar het bestaan van een bezit van staat niet fundamenteel verschilt van de belangenafweging waarnaar in de rechtspraak van het Hof wordt verwezen. Hij brengt ook de lering van het Hof in herinnering volgens welke het relevant is om de biologische werkelijkheid niet *a priori* op de socioaffectieve werkelijkheid te laten prevaleren. Volgens de Ministerraad leidt de voor de feitenrechters ingestelde vordering om het biologische vaderschap te laten vaststellen in de praktijk echter steeds tot de bevestiging ervan ten nadele van de socioaffectieve werkelijkheid. Het is dus enkel in het stadium van de ontvankelijkheid van de vordering dat de door het Hof aangehaalde test kan worden uitgevoerd.

Diezelfde partij leidt uit het arrest nr. 38/2015 ook af dat niet kan worden aangenomen dat elke specifieke grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vaderschap een absoluut en bijgevolg ongrondwettig beletsel zou zijn. Hij stelt eveneens vast dat de onontvankelijkheid van de vordering, zoals in de zaak die aanleiding heeft gegeven tot het arrest nr. 38/2015, te dezen voortvloeit uit een wilsuiking van de eiser, namelijk het niet instellen van de vordering tot betwisting van het vaderschap vooraleer het bezit van staat werd gevormd.

De Ministerraad is dan ook van mening dat het bezit van staat te dezen geen onevenredig beletsel voor het instellen van de vordering tot betwisting van het vaderschap door Delphine Boël vormt.

- B -

Ten aanzien van de in het geding zijnde bepaling

B.1.1. Op het ogenblik van de uitspraak van de verwijzingsbeslissing en vóór de wijziging ervan bij artikel 11 van de wet van 18 december 2014 « tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van internationaal privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de

gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde », bepaalde artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek :

« § 1. Tenzij het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot, kan het vermoeden van vaderschap worden betwist voor de familierechtbank door de moeder, het kind, de man ten aanzien van wie de afstamming vaststaat en de persoon die het vaderschap van het kind opeist.

§ 2. De vordering van de moeder moet worden ingesteld binnen een jaar na de geboorte. De vordering van de echtgenoot moet worden ingesteld binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat hij niet de vader van het kind is, die van de man die het vaderschap van het kind opeist moet worden ingesteld binnen het jaar na de ontdekking van het feit dat hij de vader van het kind is en die van het kind moet worden ingesteld op zijn vroegst op de dag waarop het de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt en uiterlijk op de dag waarop het de leeftijd van tweeëntwintig jaar heeft bereikt of binnen een jaar na de ontdekking van het feit dat de echtgenoot zijn vader niet is.

Indien de echtgenoot overleden is zonder in rechte te zijn opgetreden, terwijl de termijn om zulks te doen nog niet verstreken is, kan zijn vaderschap binnen een jaar na zijn overlijden of na de geboorte, worden betwist door zijn bloedverwanten in de opgaande en in de neerdalende lijn.

Het vaderschap dat vaststaat krachtens artikel 317 kan daarenboven worden betwist door de vorige echtgenoot.

§ 3. Onverminderd het bepaalde in §§ 1 en 2, wordt het vermoeden van vaderschap teniet gedaan indien door alle wettelijke middelen is bewezen dat de betrokkene niet de vader is.

De betwisting van het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot wordt bovendien, behoudens tegenbewijs, gegrond verklaard :

1° in de gevallen bedoeld in artikel 316*bis*;

2° wanneer de afstamming van moederszijde door erkenning of bij rechterlijke beslissing is vastgesteld;

3° wanneer de vordering werd ingesteld vooraleer de afstamming van moederszijde is komen vast te staan.

§ 4. De vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap is niet ontvankelijk, als de echtgenoot toestemming heeft gegeven tot kunstmatige inseminatie of tot een andere daad die de voortplanting tot doel had, tenzij de verwekking van het kind hiervan niet het gevolg kan zijn.

§ 5. De vordering tot betwisting die wordt ingesteld door de persoon die beweert de biologische vader van het kind te zijn, is maar gegrond als diens vaderschap is komen vast te staan. De beslissing welke die vordering tot betwisting inwilligt, brengt van rechtswege de vaststelling van de afstammingsband van de verzoeker met zich. De familierechtbank gaat na

of aan de voorwaarden van artikel 332^{quinquies} is voldaan. In ontkennend geval wordt de vordering afgewezen ».

B.1.2. Op het ogenblik van de uitspraak van de verwijzingsbeslissing bepaalde artikel 331^{nonies} van hetzelfde Wetboek :

« Het bezit van staat moet voortdurend zijn.

Het wordt bewezen door feiten die te samen of afzonderlijk de betrekking van afstamming aantonen.

Die feiten zijn onder meer :

- dat het kind altijd de naam heeft gedragen van degene van wie wordt gezegd dat het afstamt;
- dat laatstgenoemde het als zijn kind heeft behandeld;
- dat die persoon als vader of moeder in zijn onderhoud en opvoeding heeft voorzien;
- dat het kind die persoon heeft behandeld als zijn vader of moeder;
- dat het kind wordt erkend door de familie en in de maatschappij;
- dat de openbare overheid het als zodanig beschouwt ».

B.2. Het in het geding zijnde artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek regelt de mogelijkheid tot betwisting van het vermoeden van het vaderschap van de echtgenoot van de moeder van het kind. Het vermoeden van vaderschap is ingesteld in artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek. Binnen de in paragraaf 2 van artikel 318 bepaalde termijnen - die verschillen naar gelang van de vorderingsgerechtigden - staat de vordering enkel open voor de moeder, het kind, de man ten aanzien van wie de afstamming vaststaat en de persoon die het vaderschap van het kind opeist.

De mogelijkheid tot betwisting van het vermoeden van vaderschap is evenwel onderworpen aan een beperking : de vordering is - voor alle vorderingsgerechtigden - onontvankelijk wanneer het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot.

B.3.1. Artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek, zoals vervangen bij artikel 38 van de wet van 31 maart 1987 « tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming », bepaalde :

« Het vaderschap dat vaststaat krachtens artikel 315, kan worden betwist door de echtgenoot, door de moeder en door het kind.

[...]

De rechtsvordering van de moeder moet worden ingesteld binnen een jaar na de geboorte en die van de echtgenoot of van de vorige echtgenoot binnen een jaar na de geboorte of na de ontdekking ervan.

De rechtsvordering van het kind moet worden ingesteld uiterlijk vier jaar nadat het de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Behoudens buitengewone omstandigheden is ze niet ontvankelijk wanneer de echtgenoot het kind als het zijne heeft opgevoed.

[...] ».

Omdat de wetgever oordeelde dat het toekennen van een vorderingsrecht vanaf de geboorte problemen kon doen rijzen in verband met de vertegenwoordiging van de minderjarige en belangentegenstellingen met zich kon meebrengen, heeft hij aldus ervoor gekozen het kind een persoonlijk vorderingsrecht toe te kennen vanaf het ogenblik dat het moet worden geacht zelf een weloverwogen beslissing te kunnen nemen (*Parl. St.*, Senaat, 1984-1985, nr. 904-2, pp. 115 e.v.).

B.3.2. Het afstammingsrecht is diepgaand hervormd door de wet van 1 juli 2006 « tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan ».

Het bezit van staat werd bij artikel 7 van de wet van 1 juli 2006 als grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap ingevoerd teneinde « de gezinscel van het kind zoveel mogelijk te beschermen door eensdeels het bezit van staat te behouden die overeenstemt met de situatie van een kind dat door iedereen werkelijk als het kind van zijn ouders wordt beschouwd, ook al strookt dat niet met de biologische afstamming, en anderdeels door termijnen te bepalen voor het instellen van de vordering » (*Parl. St.*, Kamer, 2004-2005, DOC 51-0597/026, p. 6, en DOC 51-0597/032, p. 31).

Tijdens de bespreking in de commissie voor de Justitie van de Senaat heeft de minister van Justitie het belang van het begrip « bezit van staat » bevestigd door het volgende te verklaren :

« Het ontwerp wijzigt reeds een groot aantal regels, en ook al rijzen er bij de toepassing van het begrip soms problemen, toch hoeft dit niet te worden aangepast. De wetgever heeft er in 1987 voor gekozen het begrip te behouden om ervoor te zorgen dat de biologische waarheid het niet altijd wint van de sociaal-affectieve realiteit. Deze keuze moet behouden blijven en het bezit van staat hoeft dus niet te worden aangepast » (*Parl. St.*, Senaat, 2005-2006, nr. 3-1402/7, p. 9).

B.3.3. De vaste termijn van één jaar vanaf de ontdekking, door het kind ouder dan 22 jaar, van het feit dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is, werd ingevoerd bij artikel 368 van de wet van 27 december 2006 « houdende diverse bepalingen (I) ».

De memorie van toelichting bij het ontwerp dat heeft geleid tot de aanneming van de wet van 27 december 2006, vermeldt in dat verband :

« De wet van 1 juli 2006 legt vooraf bepaalde termijnen op voor de vaderschapsbetwistingen. Voor de diverse betrokkenen kan het startpunt van de termijn worden uitgesteld, aangezien de datum die in aanmerking moet worden genomen die is van de kennisname van het onjuiste karakter van de band van afstamming. Alleen de vordering van het kind genoot niet van deze mogelijkheid. Deze beperking moet verbeterd worden, want men zou die als discriminerend kunnen beschouwen » (*Parl. St.*, Kamer, 2006-2007, DOC 51-2760/001, p. 239; *Parl. St.*, Senaat, 2006-2007, nr. 3-1988/4, pp. 3 en 4).

De termijn van één jaar werd verantwoord door het feit dat het onontbeerlijk was de mogelijkheid tot betwisting van het vaderschap te beperken in de tijd, teneinde de afstammingsband veilig te stellen. Op die manier streefde de wetgever ernaar rechtsonzekerheid en onrust in het gezin tegen te gaan (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-0597/014, p. 5) en de gezinscel van het kind zoveel mogelijk te beschermen (*Parl. St.*, Kamer, 2004-2005, DOC 51-0597/032, p. 14, en DOC 51-0597/026, p. 6).

Ten gronde

B.4. De verwijzende rechter vraagt het Hof of artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek bestaanbaar is met artikel 22 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre het, enerzijds, een vaste termijn bepaalt die een kind ouder dan 22 jaar verbiedt om het vaderschap van de echtgenoot van zijn moeder meer dan één jaar na de ontdekking van het feit dat hij niet zijn vader is, te betwisten (eerste prejudiciële vraag) en, anderzijds, een absolute grond van niet-ontvankelijkheid invoert die aan het bezit van staat tussen de wettige vader en het kind is te wijten (tweede prejudiciële vraag).

B.5.1. De in het geding zijnde regeling van betwisting van het vermoeden van vaderschap valt onder de toepassing van artikel 22 van de Grondwet en van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

B.5.2. Het recht op de eerbiediging van het privéleven en het gezinsleven, zoals het door de voormelde bepalingen wordt gewaarborgd, heeft als essentieel doel de personen te beschermen tegen inmengingen in hun privéleven en hun gezinsleven.

Artikel 22, eerste lid, van de Grondwet sluit, evenmin als artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, een overheidsinmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven niet uit, maar vereist dat in die inmenging wordt voorzien in een voldoende precieze wettelijke bepaling, dat zij beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte en dat zij evenredig is met de daarmee nagestreefde wettige doelstelling. Die bepalingen houden bovendien de positieve verplichting in voor de overheid om maatregelen te nemen die een daadwerkelijke eerbiediging van het privéleven en het gezinsleven verzekeren, zelfs in de sfeer van de onderlinge verhoudingen van individuen (EHRM, 27 oktober 1994, *Kroon e.a.* t. Nederland, § 31).

B.5.3. De procedures met betrekking tot het vaststellen of betwisten van de vaderlijke afstamming, raken het privéleven, omdat de materie van de afstamming belangrijke aspecten van iemands persoonlijke identiteit omvat (EHRM, 28 november 1984, *Rasmussen* t. Denemarken, § 33; 24 november 2005, *Shofman* t. Rusland, § 30; 12 januari 2006, *Mizzi* t. Malta, § 102; 16 juni 2011, *Pascaud* t. Frankrijk, §§ 48-49; 21 juni 2011, *Krušković*

t. Kroatië, § 20; 22 maart 2012, *Ahrens* t. Duitsland, § 60; 12 februari 2013, *Krisztián Barnabás Tóth* t. Hongarije, § 28).

B.5.4. De wetgever beschikt over een appreciatiemarge om bij de uitwerking van een wettelijke regeling die een overheidsinmenging in het privéleven inhoudt, rekening te houden met een billijk evenwicht tussen de tegenstrijdige belangen van het individu en de samenleving in haar geheel (EHRM, 26 mei 1994, *Keegan* t. Ierland, § 49; 27 oktober 1994, *Kroon e.a.* t. Nederland, § 31; 2 juni 2005, *Znamenskaya* t. Rusland, § 28; 24 november 2005, *Shofman* t. Rusland, § 34).

Die appreciatiemarge van de wetgever is evenwel niet onbegrensd : opdat een wettelijke regeling verenigbaar is met het recht op eerbiediging van het privéleven, moet worden nagegaan of de wetgever een billijk evenwicht heeft gevonden tussen alle rechten en belangen die in het geding zijn. Zulks vereist dat de wetgever niet alleen een afweging maakt tussen de belangen van het individu tegenover de samenleving in haar geheel, maar tevens tussen de tegenstrijdige belangen van de betrokken personen (EHRM, 6 juli 2010, *Backlund* t. Finland, § 46), op gevaar af anders een maatregel te nemen die niet evenredig is met de nagestreefde wettige doelstellingen.

B.6. Aangezien de tweede prejudiciële vraag betrekking heeft op een absolute beperking van het recht om het vaderschap te betwisten, dient zij eerst te worden beantwoord.

Wat betreft de grond van niet-ontvankelijkheid in verband met het bezit van staat

B.7.1. Met zijn tweede prejudiciële vraag wenst de verwijzende rechter van het Hof te vernemen of artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek bestaanbaar is met artikel 22 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre de vordering tot betwisting van het vaderschap die door het kind is ingesteld onontvankelijk is zodra er tussen dat kind en zijn wettige vader een bezit van staat bestaat.

B.7.2. Bij zijn arrest nr. 147/2013 van 7 november 2013 heeft het Hof voor recht gezegd :

« Artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek schendt artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre de door het kind ingestelde vordering tot betwisting van het vaderschap niet ontvankelijk is wanneer het kind bezit van staat heeft ten aanzien van de echtgenoot van zijn moeder ».

Het heeft zijn beslissing als volgt gemotiveerd :

« B.17. De rust der families en de rechtszekerheid van de familiale banden, enerzijds, en het belang van het kind, anderzijds, zijn legitieme doelstellingen waarvan de wetgever kan uitgaan om een onbeperkte mogelijkheid tot betwisting van het vermoeden van vaderschap te verhinderen. In dat opzicht is het pertinent om de biologische werkelijkheid niet *a priori* te laten prevaleren op de socioaffectieve werkelijkheid van het vaderschap.

B.18. Door het ‘ bezit van staat ’ als absolute grond van niet-ontvankelijkheid van de vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap in te stellen, heeft de wetgever de socioaffectieve werkelijkheid van het vaderschap evenwel steeds laten prevaleren op de biologische werkelijkheid. Door die absolute grond van niet-ontvankelijkheid wordt het kind volledig de mogelijkheid ontnomen om het vermoeden van vaderschap te betwisten.

Aldus bestaat voor de rechter geen enkele mogelijkheid om rekening te houden met de belangen van alle betrokken partijen.

Een dergelijke maatregel is onevenredig met de door de wetgever nagestreefde, legitieme doelstellingen, en derhalve niet bestaanbaar met artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

B.19. Aan het voorgaande wordt geen afbreuk gedaan door het gegeven dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft geoordeeld dat een rechterlijke beslissing waarbij een regeling werd toegepast die vergelijkbaar is met de in het geding zijnde maatregel, geen schending van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens inhield (EHRM, 22 maart 2012, *Ahrens* t. Duitsland; 22 maart 2012, *Kautzor* t. Duitsland). Het Europees Hof wees erop dat binnen de lidstaten van de Raad van Europa geen eensgezindheid over de in het geding zijnde aangelegenheid bestaat, zodat de lidstaten over een ruime appreciatiebevoegdheid beschikken wat de regelgeving inzake het vaststellen van het juridisch statuut van het kind betreft (*Ahrens*, voormeld, §§ 69-70 en 89; *Kautzor*, voormeld, §§ 70-71 en 91). Overigens onderzocht het Europees Hof eveneens of de concrete toepassing van de desbetreffende regeling, rekening houdend met alle concrete omstandigheden van de zaak, voldeed aan de vereisten van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (*Ahrens*, voormeld, §§ 75-77; *Kautzor*, voormeld, §§ 62, 78 en 80) ».

B.7.3. Volgens de verwijzende rechter heeft het kind het bezit van staat te dezen laten voortbestaan na te hebben vernomen dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn biologische vader was. Die omstandigheid kan de conclusie waartoe het Hof in zijn voormelde arrest nr. 147/2013 is gekomen, niet wijzigen.

Het aanvoeren van een grond van niet-ontvankelijkheid, zelfs in een dergelijke hypothese, tegen de door het kind ingestelde vordering tot betwisting van het vaderschap, wegens het bestaan van een bezit van staat tussen dat kind en zijn wettige vader, leidt immers ertoe dat de rechter op absolute wijze wordt verhinderd rekening te houden met de belangen van alle betrokken partijen.

B.7.4. Daarenboven kunnen er velerlei redenen zijn waarom een kind niet heeft geprobeerd een einde te maken aan het bezit van staat, gesteld dat het in staat zou zijn geweest zulks te doen, zodra het heeft vernomen dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader was. Die houding moet daarom nog niet noodzakelijkerwijze worden beschouwd als de vrije en weloverwogen uiting van de onherroepelijke wil van dat kind om zijn wettelijke afstamming op zijn biologische afstamming te zien prevaleren.

Bovendien had het bezit van staat dat reeds tussen het kind en zijn wettige vader bestond, zelfs indien het kind daaraan een einde had gemaakt, ook ertoe kunnen leiden dat de vordering tot betwisting van het vaderschap onontvankelijk werd verklaard.

B.8. De tweede prejudiciële vraag dient bevestigend te worden beantwoord.

Met betrekking tot de vaste termijn van één jaar

B.9. Aan het Hof wordt ook een vraag gesteld over de bestaanbaarheid, met artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, van artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek in zoverre daarin aan het kind ouder dan 22 jaar een termijn wordt opgelegd van één jaar vanaf de ontdekking van het feit dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is om een vordering tot betwisting van het vaderschap in te stellen.

B.10.1. In het bijzonder voor wat de termijnen in het afstammingsrecht betreft, wordt door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het invoeren van termijnen op zich niet strijdig geacht met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens; enkel de aard van een dergelijke termijn kan als strijdig worden beschouwd met het recht op eerbiediging van het privéleven (EHRM, 6 juli 2010, *Backlund* t. Finland, § 45; 15 januari 2013, *Laakso* t. Finland, § 45; 29 januari 2013, *Röman* t. Finland, § 50; 3 april 2014, *Konstantinidis* t. Griekenland, § 46).

B.10.2. Bovendien wordt door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aanvaard dat de appreciatiemarge van de nationale wetgever groter is wanneer er bij de lidstaten van de Raad van Europa geen consensus bestaat omtrent het belang dat in het geding is, noch omtrent de manier waarop dat belang dient te worden beschermd (EHRM, 22 maart 2012, *Ahrens* t. Duitsland, § 68). Daarnaast benadrukt het Europees Hof dat het niet zijn taak is om, in de plaats van de nationale overheden, beslissingen te nemen (EHRM, 15 januari 2013, *Laakso* t. Finland, § 41).

B.10.3. Het vaststellen van een verjaringstermijn voor het instellen van een vordering tot onderzoek naar het vaderschap kan worden verantwoord door de zorg om de rechtszekerheid en een definitief karakter van de familiebanden te waarborgen. Om vast te stellen of artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens in acht wordt genomen, dient te worden nagegaan of de wetgever een billijk evenwicht heeft ingesteld tussen de in het geding zijnde concurrerende rechten en belangen. Aldus dienen « niet alleen de belangen van het individu te worden afgewogen tegen het algemeen belang van de gemeenschap in haar geheel, maar dienen ook de in het geding zijnde concurrerende privébelangen tegen elkaar te worden afgewogen » (EHRM, 20 december 2007, *Phinikaridou* t. Cyprus, §§ 51 tot 53).

B.11.1. Bij zijn arrest nr. 96/2011 van 31 mei 2011 heeft het Hof, met betrekking tot een vordering tot betwisting van het vermoeden van vaderschap die door een meerderjarig kind tegen de echtgenoot van zijn moeder was ingesteld terwijl dat vermoeden noch met de biologische waarheid, noch, bij ontstentenis van een bezit van staat, met de socioaffectieve waarheid overeenstemde, geoordeeld :

« B.7. Uit de motivering van het vonnis van de verwijzende rechter blijkt dat, volgens de elementen van het dossier, het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot van de moeder

dat te dezen was vastgesteld ten aanzien van de eiser voor de verwijzende rechter, niet overeenstemt met de biologische waarheid, noch met de socio-affectieve waarheid. Het Hof zal het onderzoek van de bij artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek voorgeschreven termijn betreffende de vordering tot betwisting van vaderschap tot die hypothese beperken.

Het Hof moet dus nagaan of het voormelde artikel 318, § 2, niet op discriminerende wijze afbreuk doet aan het recht op de eerbiediging van het privéleven, zoals het is verankerd in artikel 22 van de Grondwet en in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, van het kind dat, bij ontstentenis van bezit van staat, het vermoeden van vaderschap wil betwisten dat is vastgesteld ten aanzien van de echtgenoot van zijn moeder, door de termijnen die dat artikel 318, § 2, daartoe voorschrijft.

[...]

B.13. De rust der families en de rechtszekerheid van de familiale banden, enerzijds, en het belang van het kind, anderzijds, zijn legitieme doelstellingen waarvan de wetgever kan uitgaan om een onbeperkte mogelijkheid tot betwisting van het vaderschap te verhinderen.

B.14. Door te bepalen dat een kind het vermoeden van vaderschap dat is vastgesteld ten aanzien van de echtgenoot van zijn moeder niet meer kan betwisten na de leeftijd van tweeëntwintig jaar of na het jaar te rekenen vanaf de ontdekking van het feit dat diegene die de echtgenoot van zijn moeder was, niet zijn vader is, terwijl dat vermoeden met geen enkele biologische, noch socio-affectieve realiteit overeenstemt, wordt evenwel op discriminerende wijze afbreuk gedaan aan het recht op de eerbiediging van het privéleven van dat kind. Door de korte verjaringstermijn zou het kunnen dat dat kind niet meer beschikt over de mogelijkheid om zich tot een rechter te wenden die rekening kan houden met de vaststaande feiten, alsook met het belang van alle betrokken partijen, zonder dat een en ander kan worden verantwoord door de zorg om de rust der families te bewaren terwijl de familiale banden te dezen onbestaande zijn ».

B.11.2. Bijgevolg heeft het Hof voor recht gezegd :

« In de in B.7 beschreven hypothese schendt artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10, 11 en 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens ».

B.11.3. De voor de verwijzende rechter hangende vordering onderscheidt zich van het geval dat aanleiding heeft gegeven tot het arrest nr. 96/2011, aangezien er te dezen een bezit van staat zou bestaan tussen de ex-echtgenoot van de moeder en het kind dat zijn afstammingsband met hem betwist.

B.11.4 Bij zijn arrest nr. 96/2011 werd het Hof ertoe gebracht de in het geding zijnde bepaling te toetsen in de situatie die door de verwijzende rechter aan het Hof is voorgelegd en heeft het zijn onderzoek uitdrukkelijk tot die situatie beperkt. Het staat dan ook aan het Hof

de in het geding zijnde bepaling te toetsen in de verschillende situatie die de verwijzende rechter in de onderhavige zaak aan het Hof voorlegt.

B.12. De verwijzende rechter leidt uit de verklaringen van de betrokken partijen af dat het kind reeds op de leeftijd van zeventien jaar heeft ontdekt dat de echtgenoot van de moeder niet zijn vader is en dat de termijn waarover het beschikte om het vermoeden van vaderschap te betwisten op grond van de in het geding zijnde bepaling, op dat ogenblik is ingegaan.

B.13. Wanneer een kind meerdere jaren vóór het de leeftijd van 22 jaar heeft bereikt, ontdekt dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is, biedt artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek het kind niet langer de mogelijkheid om het vermoeden van vaderschap te betwisten zodra het de leeftijd van 22 jaar heeft bereikt. Dat kind, dat wordt verhinderd om dat vermoeden van vaderschap te betwisten, wordt eveneens verhinderd om na die leeftijd nog een vordering tot onderzoek naar het vaderschap in te stellen.

B.14.1. De procedures met betrekking tot het vaststellen of betwisten van de vaderlijke afstamming raken het privéleven, omdat de materie van de afstamming belangrijke aspecten van iemands persoonlijke identiteit omvat, waartoe ook de identiteit van zijn verwekkers behoort (EHRM, 7 februari 2002, *Mikulic* t. Kroatië, §§ 53 en 54; 13 juli 2006, *Jäggi* t. Zwitserland, § 25; 16 juni 2011, *Pascaud* t. Frankrijk, §§ 48-49).

B.14.2. Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens moet de wetgever, wanneer hij de regels inzake afstamming vaststelt, niet alleen rekening houden met de rechten van de betrokkenen, maar ook met de aard van die rechten. Wanneer het gaat om het recht op een identiteit, waartoe het recht behoort om zijn afstamming te kennen, is een diepgaande belangenafweging noodzakelijk (EHRM, 13 juli 2006, *Jäggi* t. Zwitserland, § 37; 3 april 2014, *Konstantinidis* t. Griekenland, § 47). Zelfs indien een persoon zijn persoonlijkheid heeft kunnen uitbouwen zonder zekerheid te hebben over de identiteit van zijn biologische vader, moet worden aangenomen dat het belang dat een individu kan hebben om zijn afstamming te kennen niet afneemt met de jaren, wel integendeel (EHRM, 13 juli 2006, *Jäggi* t. Zwitserland, § 40; 16 juni 2011, *Pascaud* t. Frankrijk, § 65). Het Europees Hof stelt eveneens vast dat uit vergelijkend onderzoek blijkt dat in een belangrijk aantal Staten de vordering van het kind om het vaderschap te doen vaststellen niet aan een termijn is gebonden en dat een tendens

waarneembaar is om een grotere bescherming toe te kennen aan het kind (EHRM, 20 december 2007, *Phinikaridou t. Cyprus*, § 58).

B.15. In een gerechtelijke procedure tot vaststelling van de afstamming dient het recht van eenieder op vaststelling van zijn afstamming in beginsel dan ook de overhand te krijgen op het belang van de rust der families en de rechtszekerheid van de familiale banden.

B.16. Ook al bestaan er familiale banden, geconcretiseerd door het bezit van staat, of ook al hebben ze bestaan, toch doet de in het geding zijnde bepaling op onevenredige wijze afbreuk aan het recht op eerbiediging van het privéleven van het kind, door de korte verjaringstermijn die aan het kind de mogelijkheid zou kunnen ontzeggen om zich tot een rechter te wenden die rekening kan houden met de vaststaande feiten, alsook met het belang van alle betrokken partijen.

Daarenboven, indien het kind buiten het huwelijk was geboren en het voorwerp van een vaderlijke erkenning had uitgemaakt, had het die erkenning met toepassing van de artikelen 330 en 331*ter* van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 38 van de wet van 31 maart 1987, nog ver na de leeftijd van 22 jaar kunnen betwisten. Daaruit vloeit een discriminatie voort tussen het kind dat aan de bij de in het geding zijnde bepaling vastgestelde termijn is onderworpen en het kind dat aan de in de voormelde artikelen 330 en 331*ter* vermelde verjaringstermijn is onderworpen.

B.17. De in het geding zijnde bepaling is bijgevolg niet bestaanbaar met artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre daarin aan het kind ouder dan 22 jaar een termijn wordt opgelegd van één jaar vanaf de ontdekking van het feit dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is om een vordering tot betwisting van het vaderschap in te stellen.

B.18. De eerste prejudiciële vraag dient bevestigend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- Artikel 318, § 1, van het Burgerlijk Wetboek schendt artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre de door het kind ingestelde vordering tot betwisting van het vaderschap niet ontvankelijk is indien het kind bezit van staat ten aanzien van de echtgenoot van zijn moeder heeft.

- Artikel 318, § 2, van het Burgerlijk Wetboek schendt artikel 22 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre daarin aan het kind ouder dan 22 jaar een termijn wordt opgelegd van één jaar vanaf de ontdekking van het feit dat de echtgenoot van zijn moeder niet zijn vader is om een vordering tot betwisting van het vaderschap in te stellen.

Aldus gewezen in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 3 februari 2016.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

J. Spreutels